

1-TOM, 10-SON

Dunyoda gul ishlab chiqarish va unig bozorini shakllanish tarixi
hamda rivojlanish tendensiyalari

Nurmatova Dilola

“Dilshod Yarmuhamedov” xususiy korxonasi xodimi

Annotatsiya: Maqolada gulchilikning rivojlanishi tarixi, Isroil, Gollandiya va Amerika Qo‘shma Shtatlarida gul yetishtirishda ahamiyatga molik jihatlari o‘rganilgan. Shuningdek, dunyoda gul bozorining rivojlanish tendensiyalari keltirilgan hamda mamlatimizda gulchilikni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati bo‘yicha fikr-mulohazalar bayon etilgan.

Аннотация: В статье рассматривается история развития цветоводства, важные аспекты выращивания цветов в Израиле, Нидерландах и Соединенных Штатах Америки. Также представлены тенденции развития цветочного рынка в мире и представлены мнения о социально-экономической значимости развития цветоводства в нашей стране.

Abstract: The article discusses the history of the development of floriculture, important aspects of growing flowers in Israel, the Netherlands and the United States of America. Trends in the development of the flower market in the world are also presented and opinions are presented on the socio-economic significance of the development of floriculture in our country.

Kalit so‘zlar: gulchilik, yalpi ichki mahsulot, gul bozori, samara, iqtisodiy samaradorlik, sof raqobat, iste‘mol bozori, talab, taklif, eksport, import, aholi bandligi, tannarx.

Ma‘lumki, ko‘pgina mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotda tadbirkorlikni ulushi 50-60 foizni tashkil etishi natijasida ishlab chiqarish samaradorligining yaxshilanishiga, aholi bandligini ta‘minlash, ularning turmush farovonligini oshishiga va boshqalarga o‘zining ijobiy samarasini bermoqda. tadbirkorlikning rivojlanishi iqtisodiyotdagi o‘shishni va sof raqobat muhiti shakllanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratilishiga, iste‘molchilar uchun qulay sharoit yaratilishiga va rag‘batlantirilishiga, iste‘mol bozorini sifatli tovar va xizmatlar bilan ta‘minlanishiga, davlat budjet tushumlarini ko‘payishiga xizmat qiladi. Shunga asosan, ko‘plab rivojlangan davlatlar kichik biznes faoliyatini har tomonlama qo‘llabquvvatlashga intiladi. Shu boisdan, bugungi kunda rivojlangan davlatlar qatori yurtimizda ham tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha mamlakatimizda tashkiliy jihatdan jahon mamlakatlari tajribasida o‘zining yuksak natija va muvaffaqiyatlari bilan mustahkam

1-TOM, 10-SON

o‘rin egallagan bo‘lib, aksariyat xalqlarda uning tashkil etadi. Shu boisdan, tadbirkorlikni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan hisoblanadi.

Shu boisdan, mamlakatimizda ham tadbirkorlikni, xususan gulchilikni va ko‘chatchilikni rivojlantirish borasida ham sezilarli ishlar amalga oshirilmoqda. Jumaladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 4-avgustdagi “Respublika hududlarida gulchilik va ko‘chatchilik sohalarini yanada rivojlantirish to‘g‘risida”gi 5209-sonli qarori asosida bugungi kunda joylarda gulchilikning yanada rivojlanishiga turtki bo‘lmoqda. Natijada tadbirkorlarning daromadi oshishi bilan birgalikda aholining ijtimoiy ehtiyojlari qondirilishiga olib keldi.

Gulchilikning rivojlanish tarixiga e‘tibor beradigan bo‘lsak, taxminan yarim asr oldin, butun dunyo bo‘ylab yetishtirilib, kesilgan gullarga bo‘lgan talab mahalliy ishlab chiqarish bilan qondirila boshlangan. Evropa madaniyatidan hamda aholining daromadlaridan kelib chiqqan holda gullarning asosiy qismi sovg‘alardan da eng ko‘plar aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan iste‘mol juda katta edi va iste‘mol madaniyati sovg‘alar, turli xil holatlar va kundalik foydalanish uchun kesilgan gullarning katta zaxirasini talab qildi. Natijada, Evropada kesilgan gullarni ishlab chiqarish sezilarli darajada o‘tdi. Asta-sekin, ushbu mintaqaning transport tizimlarining rivojlanishi bilan Janubiy hududlarda etishtirilgan kesilgan gullarni shimolga tarqatish mumkin bo‘ldi. Shunday qilib, Evropa gul sanoati o‘z chegaralarini kengaytira boshladi va bu kengayish bilan birga uning ta‘siri ham oshdi [1]. Ushbu davrda gul ishlab chiqarish asosida tadbirkorlikning boshlanishiga tamal toshi qo‘yilgan.

1973-yilga kelib Evropaning turli mamlakatlarida etishtirilgan gular Gollandiya mamalakatida kim oshdi savdosi orqali Gollandiya hamda Janubiy Evropa ishlab chiqaruvchilari uchun gullarni sotishda yaxshi imkoniyat bo‘ldi. Buning natijasida Evropaning janubida gullar etishtirish avj ola boshladi va Gollandiyada sotish orqali mo‘may daromad olishga erishdi. Shu bilan birgalikda, orqali iste‘molchilar talabini qondirilishi ham muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Janubiy mintaqalarda gul yetishtiruvchilar Shimoliy ishlab chiqaruvchilarga nisbatan tannarxining arzonligi evaziga raqobatda ustunlik qilishga erishgan. Shimoliy mintaqada gul yetishtiruvchilar tannarxini yuqori bo‘lishig asosiy sabab vegetatsiya davri qisqaligi evaziga issiqxonalarda gul yetishtirish evaziga energiya resurslariga xarajatlar miqdori oshib ketishiga olib keldi.

Gul ishlab chiqarishni Lotin Amerikasi miqyosida rivojlanishiga e‘tibor qaratadigan bo‘lsak, birinchi marta 1969-yilda Kolumbiyada, 1970-yillarning oxirida Meksika va Chilida, 1980-yillarning o‘n yilligida Boliviya, Kosta-Rika, Peru va

1-TOM, 10-SON

Ekvadorda paydo bo'lgan. Kolumbiya Lotin Amerikasidagi eng yirik ishlab chiqaruvchi va Gollandiyadan keyin dunyodagi ikkinchi yirik gul eksportchisi, Ekvador esa Lotin Amerikasida ikkinchi va dunyoda to'rtinchi o'rinda turadi. Ushbu ikki davlatda gul ishlab chiqarishi hamda uning savdosini rivojlanishi bo'yicha mintaqadagi boshqa davlatlardan yaqqol ajralib turishiga sabab bo'ldi.

Shunday qilib, 1980-yillarga kelib gul ishlab chiqarish yuqori darajaga ko'tarilishiga erishildi va butun dunyo bo'ylab gul bozozrining rivojlanishiga erishildi. Masalan, 1977-yilda Amerika supermarketlarida umumiy mahsulotlarning 13 foizi gul sotgan va 1990-yillarning o'rtalariga kelib yirik chakana sotuvchilarning 85-90 foizi gullarni kamida "Mavsumiy" sotgan, bu AQSh gullarining 40 foizini tashkil qilgan. 1995-yillarga kelib, oltmishdan ortiq mamlakatlar ko'plab yangi kesilgan gullarni eksport qildilar. Janubiy Amerika gullari bundan mustasno emas va butun dunyo bo'ylab sotilishiga erishildi. Amerika qo'shma Shtatlari va Evropa Lotin Amerikasining ikkita asosiy yo'nalishi bolsa-da, gullar Rossiya, yaqin Sharq va Osiyoga, shuningdek, o'z mintaqasi ichidagi mamlakatlarga (xususan Argentina) etkazib beriladi. Mayami Amerika qo'shma Shtatlari bozori uchun mo'ljallangan lotin Amerikasi gullari uchun asosiy kirish portiga aylandi, Amsterdam esa Evropa yo'nalishi uchun asosiy bozorga aylandi.

Mamlakatimizda gulchilikni yanada rivojlantirish va uning bozorini shakllantirish maqsadida quyidagilarni amalga oshirish lozim:

- Gul ishlab chiqaruvchilarni sifatli urug' va ko'chatlar bilan ta'minlaydigan xizmat ko'rsatish infratuzilmalarini rivojlantirish;
- Jahon talablari darajasida mahsulot yetishtirish maqsadida gul yetishtiruvchilarni xodimlarini malakasini oshirish;
- Gul yetishtirish va sotish bo'yicha ishlab chiqaruvchilarni ma'lumot va axborot bilan ta'minlash;
- Gul yetishtirish va uning eksportini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish va boshqalar.

Xulosa o'rnida, ushbu tadbirlarni amalga oshirish orqali mamlakatimizda gul yetishtirish samaradorligi oshirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa aholini ish bilan bandligi ta'minlashda, ularning turmush farovonligini oshirishda, mamlakat iqtisodiyotini yuksaltirishda hamda eksport salohiyatini oshirishga ijobiy samarasini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] <http://www.fao.org/docrep/005/ac452e/ac452e0c.htm>

[2] <http://www.fao.org/docrep/005/ac452e/ac452e0c.htm>

